

Саванець Людмила Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри міжнародного права
та європейської інтеграції юридичного
факультету Тернопільського національного
економічного університету

ЗАСТАВА ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Досліджено питання застави цінних паперів за законодавством України та іноземних держав. Акцентовується увага на джерелах правового регулювання застави цінних паперів в Україні, Польщі, США, Великобританії. Проаналізовано концепцію інституту застави цінних паперів в українській, польській, англійській та американській правових системах. Здійснено порівняльну характеристику підстав виникнення застави цінних паперів в Україні та іноземних державах. З'ясовано особливості застави окремих видів цінних паперів.

Ключові слова: застава цінних паперів, цінні папери, бездокументарні цінні папери, застава.

Саванець Л. М.

Залог ценных бумаг по законодательству Украины и иностранных государств: сравнительный анализ

Исследован вопрос залога ценных бумаг по законодательству Украины и иностранных государств. Акцентируется внимание на источниках правового регулирования залога ценных бумаг в Украине, Польше, США, Великобритании. Проанализирована концепция института залога ценных бумаг в украинской, польской, английской и американской правовых системах. Осуществлена сравнительная характеристика принципов возникновения залога ценных бумаг в Украине и иностранных государствах. Выявлены особенности залога отдельных видов ценных бумаг.

Ключевые слова: залог ценных бумаг, ценные бумаги, бездокументарные ценные бумаги, залог.

Savanets L.

The pledge of securities under Ukrainian law and laws of foreign countries: comparative analysis

The article investigates the issue of the pledge of securities under Ukrainian law and laws of foreign countries. The author focuses on sources of legal regulation of pledge of securities in Ukraine, Poland, USA and UK. The conception of pledge of securities institution in Ukrainian, Polish, English and American legal systems is analyzed. The comparative characteristic of the appear grounds of pledge of securities in Ukraine and foreign countries is realized. The peculiarities of certain types of pledge of securities are ascertained.

Keywords: pledge of securities, securities, uncertificated securities, pledge.

Постановка проблеми. Одним із найпоширеніших способів забезпечення виконання зобов'язань як в Україні, так і за її межами, є застава. У науковій літературі її відносять до найбільш ефективних [1, 1], найбільш дієвих [2, 3], високоліквідних [3, 228], найважливіших засобів забезпечення виконання кредитних і інших договорів [4, 48].

Протягом останніх років простежується активність у розвитку світового та вітчизняного фондового ринку, колективного інвестування, що зумовило значне поширення використання інституту застави цінних паперів. Порівняння законодавчих та доктринальних підходів до врегулювання правовідносин, пов'язаних із заставою цінних паперів в Україні, Польщі, США, Великобританії, дасть можливість сформулювати орієнтири для подальшого розвитку заставних правовідносин. Враховуючи особливу правову природу цінних паперів, відмінності в їх обігу, зумовлені формою існування, їх застава порівняно із заставою іншого виду майна має багато особливостей у реалізації на практиці. Не менші складнощі викликає аналіз застави цінних паперів з теоретичної точки зору.

Використання цінних паперів як предметів застави, з одного боку, є менш витратним у зверненні стягнення на них порівняно з іншими видами майна, а з іншого – зумовлює додатковий ризик, пов'язаний з їх ліквідністю. Саме тому найчастіше предметом застави стають цінні папери з фіксованою доходністю [5, 90].

Стан дослідження та формування цілей статті. Дослідженню інституту застави цінних паперів присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема О. І. Виговського, Р. Гудш, О. С. Кізлової, В. Ландовські, А. А. Маковської, М. Міхальські та інших.

Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу законодавства України, Польщі, США, Великобританії, що регулює застава цінних паперів, визначення можливості застосування зарубіжного досвіду в Україні, формування пропозицій для удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють застава цінних паперів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання застави цінних паперів вирізняється значною кількістю нормативного масиву, зумовленого особливістю цінних паперів як предмета заставних правовідносин. Законодавство у сфері застави цінних паперів в Україні умовно можна поділити на наступні групи:

1) кодифіковані акти, зокрема: Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (далі – ЦК України) та Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (далі – ГК України), які визначають загальні засади застави як способу забезпечення виконання зобов'язання;

2) спеціальні нормативно-правові акти, присвячені заставі рухомого майна як способу забезпечення виконання зобов'язання, зокрема: Закон України «Про застава» від 02.10.1992 р., Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 р.

3) нормативно-правові акти, що регулюють обіг цінних паперів: Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р., Закон України «Про депозитарну систему України» від 06.07.2012 р., Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р., Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 р., Конвенція, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі від 07.06.1930 р., Конвенція про врегулювання деяких колізій законів про переказні векселі та прості векселі від 07.06.1930 р., Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р., Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 р., Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р., Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р., Постанова правління Національного банку України «Про порядок здійснення банківських операцій з векселями в національній валюті на території України» від 16.12.2002 р., Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств, облігацій міжнародних фінансових організацій та їх обігу» від 27.12.2013 р., Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу» від 29.04.2014 р., Постанови Кабінету Міністрів України «Про випуск казначейських зобов'язань» від 05.09.2012 р. та «Про випуск казначейських зобов'язань «Військові» від 01.04.2014 р., Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» від 03.12.2003 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання емісії облігацій міжнародних фінансових організацій» від 13.08.2014 р., Закон України «Про іпотечні облігації» від 22.12.2005 р., Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва» від 23.12.2004 р., Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Порядку реєстрації випуску опціонних сертифікатів та проспекту їх емісії» від 16.06.2009 р., Закон України «Про приватизаційні папери» від 06.03.1992 р.;

5) нормативно-правові акти, що не належать до спеціальних у сфері регулювання застави цінних паперів, проте містять норми, що можуть застосовуватися до заставних правовідносин, зокрема: Закон України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 р., Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р., Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. та інші.

У Польщі регулювання застави цінних паперів відбувається на рівні кодифікованих законів, зокрема: Цивільного кодексу від 23.04.1964 р. (Kodeks cywilny) та Кодексу торговельних товариств від 15.09.2000 р. (Kodeks spółek handlowych); спеціальних законів, присвячених регулюванню заставних правовідносин: Закону «Про реєстрову застава та реєстр застав» від 6.12.1996 р. (Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów); та обігу цінних паперів: Закону «Про обіг фінансових інструментів» від 29.07.2005 р. (Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi), Розпорядження Міністра фінансів в справі порядку і умов діяльності інвестиційних фірм, банків, про які йдеться в ст. 20 Закону про обіг фінансових інструментів, а також довірчих банків від 24.09.2012 р. (Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych).

В англійському праві у сформованій системі «common law» джерела правового регулювання застави цінних паперів відрізняються від тих, що існують в Україні, у Польщі чи в правових системах інших

держав континентальної Європи. Це зумовлено, перш за все, відсутністю кодифікації приватного права. Основними законодавчими актами у сфері застави цінних паперів є Закон Великобританії «Про компанії» 1980–1989 рр. (Companies Act 1980–1989), Закон Великобританії «Про майнове право» 1989 р. (Law of Property Act 1925).

Доцільно звернути увагу, що система «common law» властива усім штатам США, окрім штату Луїзіана, якому характерна модель французького права романо-германської правової сім'ї. Правове регулювання застави цінних паперів у США здійснюється Єдиним торговим кодексом США 1962 р. (Uniform Commercial Code 1962), а також прийнятими на його основі в кожному із штатів державних законів (state statutes), що доволі часто групуються та об'єднуються у збірники законів окремого штату, наприклад Збірник законів штату Нью-Джерсі (New Jersey Revised Statutes) [6, 76; 7, 17]. Варто зазначити, що доволі часто зустрічаються відмінності у регулюванні, закріпленому в нормах Єдиного торгового кодексу США та законів окремих штатів.

Польський законодавець до підстав виникнення застави відносить договір та закон. Особливим різновидом застави, що виникає на підставі закону, є казначейська заставка, заснована на податковому рішенні [6, 72]. У вітчизняному законодавстві, окрім договору та закону, підставою для виникнення застави може бути і рішення суду (ч. 1 ст. 574 ЦК України).

З огляду на специфічність правової природи цінних паперів як особливого різновиду цивільних прав у правовій доктрині існує наукова дискусія щодо визначеності предмета застави цінних паперів. Частина науковців переконує, що ним є сам цінний папір як об'єкт речового права [8, 163; 9, 100], інші предмет розуміють як застави цінних паперів єдиний комплекс: цінний папір, посвідчене ним майнове право, а в окремих випадках – і відповідне майно [10, 33], деякі вважають, що цим предметом є майнове право, яке міститься в цінному папері [11, 327]. Визначення того, що саме є предметом застави цінних паперів – сам цінний папір чи посвідчене ним право – є першою і, можливо, найбільш складною теоретичною проблемою, з вирішенням якої нерозривно пов'язані суто практичні юридичні питання. Адже існують певні відмінності в регулюванні застави речей і застави майнових прав. Заставодавцем при заставі речей є їх власник, а заставодавцем при заставі майнових прав – особа, якій належать відповідні права. Порядок реалізації речей – предмета застави – у результаті звернення на них стягнення відрізняється від порядку реалізації майнових прав як предмета застави, оскільки реалізація майнових прав проводиться шляхом уступки заставодавцем заставодержателю вимоги, що із цього майнового права випливає.

У нормативно-правових актах України, що регулюють правовідносини, пов'язані із заставою цінних паперів, останні розглядаються як безпосередній предмет застави. На практиці договір застави цінних паперів також, як правило, укладається як договір, предметом якого є самі цінні папери. Беручи до уваги те, що цінні папери належать до речей та є об'єктом цивільних прав, у тому числі права власності, що впливає із змісту ч. 2 ст. 115, ст. 116, ст. 177, 344, 389, 576 ЦК України, необхідно визнати, що такий підхід до застави цінних паперів допустимий.

В англійському праві розрізняється заставка рухомих речей (pledge on movables) та заставка прав (pledge on rights). За загальним правилом термін «pledge» застосовується до рухомих речей та документів, що посвідчують права на річ, гроші, акції та частки. Власник такого документа набуває правоможностей щодо речі або прав, інкорпорованих у документі, а перехід прав здійснюється шляхом передання документа [12, 1218]. Заставодержатель з моменту виникнення застави має право володіти та користуватися предметом застави, допоки це не порушує або не зменшує його вартості. На думку П. Сокаль, термін «pledge» вживається не тільки для позначення застави, пов'язаної із переданням документа акції, а й для визначення застави бездокументарних цінних паперів [6, 75]. Подібно до англійського права термін pledge в американському праві вживається як для позначення застави, пов'язаної із переданням документа, так і для визначення застави цінних паперів, що існують у формі запису на рахунку.

У доктрині цивільного права Польщі цінні папери відносять до речей [13, 58; 14, 235], за винятком тих цінних паперів, що допущені до публічного обігу та існують у бездокументарній формі. Оскільки річчю є лише матеріальний носій права (документ), предметом застави виступає не сам папір, а посвідчене ним право. Відповідно вартість цього права визначає реальну вартість забезпечення виконання зобов'язання. У зв'язку із наведеним заставу цінних паперів розуміють у Польщі як заставу прав, до яких відповідно до ст. 328 Цивільного кодексу Польщі застосовуються норми розділу 4 (застава) глави 3 (обмежені речові права), а також відповідні норми про заставу рухомих речей.

Дуалістичність правової природи цінних паперів полягає в поєднанні речово-правових та зобов'язально-правових характеристик, що виявляється у зв'язку речового права на цінні папери та прав

із цінних паперів. Саме тому застава прав, засвідчених цінними паперами, окремо від застави самих паперів є неможливою. Вважаємо, що цінні папери незалежно від форми існування є специфічним об'єктом цивільного права, правова природа якого має речово-зобов'язальний характер, а віднесення їх до речей та поширення на них правового режиму об'єкта права власності – це прояв застосування юридичної фікції. Віднесення в ЦК України цінних паперів до категорії рухомих речей вплинуло на можливість їх застави.

Отже, предметом застави при заставі цінного папера як способу забезпечення виконання зобов'язань є і сам цінний папір, і юридична сукупність втілених у ньому прав, що становлять його зміст.

Конкретизуючи предмет застави, сторонам необхідно виконувати імперативні правила, встановлені у ст. 576 ЦК України та ст. 4 Закону України «Про заставу», оскільки «предметом застави може бути майно, яке відповідно до законодавства України підлягає відчуженню заставодавцем та на яке може бути звернено стягнення». Також необхідно враховувати законодавчі обмеження і заборони відносно застави цінних паперів певного виду. Так, з метою унеможливлення обходу імперативних норм про порядок проведення викупу акцій їх емітентом у ч. 3 ст. 24 Закону України «Про акціонерні товариства» визначено, що акціонерне товариство не має права приймати в заставу власні цінні папери. Аналогічне обмежуюче положення міститься у ч. 1 ст. 143 Закону Великобританії «Про компанії» 1985 р. (Companies Act) [15] та ст. 362 Кодексу торговельних товариств Польщі. У Постанові Правління Національного банку України «Про порядок здійснення банківських операцій з векселями в національній валюті на території України» № 508 від 16.12.2002 визначено, що під забезпечення кредиту приймаються векселі, що видані лише для оформлення грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги. Приватизаційні папери не можуть бути використані як застава для забезпечення кредитів (ч. 3 ст. 5 Закону України «Про приватизаційні папери»). Відповідно до ст. 336 Кодексу торговельних товариств Польщі, акції, що оплачуються нематеріальними активами, не можуть виступати предметом застави протягом звітного фінансового року, в якому наступила оплата цих акцій.

Враховуючи специфічність цінних паперів як предмета договору застави, варто зупинитися на дослідженні питання, пов'язаного із додатковим випуском акцій акціонерним товариством, що, по-перше, приводить до збільшення кількості належних акцій у заставодавця, а по-друге, до зменшення вартості заставних цінних паперів у співвідношенні до розміру статутного капіталу акціонерного товариства. На увагу заслуговує ситуація, пов'язана із випуском емітентом додаткових акцій у період дії договору застави. Вважаємо, що у такому випадку у зв'язку із збільшенням кількості акцій у заставодавця не відбувається автоматичне збільшення кількості переданих у заставу цінних паперів. Адже за договором застави цінних паперів у заставу було передано визначену кількість акцій певної номінальної вартості, а їх збільшення за наявності певних обставин, у тому числі при додатковій емісії, договором не передбачалося. Акції додаткової емісії будуть виступати самостійним об'єктом цивільних прав та перебувати в обігу незалежно від заставлених акцій. У польській правовій доктрині також відстоюється позиція належності акції додаткової емісії акціонеру-заставодавцю [16, 216; 17, 9].

Варто зазначити, що польському законодавству, на відміну від вітчизняного законодавства, не відоме поняття наступної застави. Відповідно до ст. 588 ЦК України та ст. 18 Закону України «Про заставу», якщо інше не встановлено у договорі застави, то цінні папери, які вже заставлені, можуть бути предметом наступної застави. Наступна застава цінних паперів не припиняє право застави попереднього заставодержателя, який має переважне право перед наступними заставодержателями на задоволення своїх вимог за рахунок заставлених цінних паперів. Вимоги наступних заставодержателів задовольняються в порядку черговості виникнення права застави після повного забезпечення вимог попередніх заставодержателів. Заставодавець зобов'язаний повідомити кожного із заставодержателів про всі попередні застави, а також про характер та розмір забезпечених цими заставами зобов'язань. У разі невиконання цього обов'язку заставодавець зобов'язаний відшкодувати збитки, що виникли внаслідок цього у будь-кого з його заставодержателів.

Передача цінних паперів у заставу, за вітчизняним законодавством, не передбачає для у заставодержателя набуття прав за цими цінними паперами. Усі права за цінними паперами надалі належать заставодавцю. Саме тому заставодержатель не користується правом голосу на загальних зборах акціонерного товариства, оскільки він не є акціонером товариства, а його інтереси можуть бути зовсім іншими, ніж інтереси акціонерів (наприклад, для задоволення своїх вимог йому буде вигідно здійснити ліквідацію акціонерного товариства) [18, 198]. За законодавством Польщі, заставодержатель у випадку внесення його до реєстру акціонерів має право на дивіденди та відсотки за акцією, право голосу на загальних зборах товариства, якщо інше не передбачено в договорі застави або у статуті товариства (ст. 340, 341 Кодексу торговельних товариств Польщі).

За українським цивільним законодавством, договір застави цінних паперів має бути укладений у письмовій формі, а за домовленістю між сторонами або наполяганні однієї із них – нотаріально посвідченим. Окрім укладення договору, сторони можуть здійснити також реєстрацію цієї застави у порядку, передбаченому Законом України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень». Юридичне значення реєстрації застави цінних паперів полягає в тому, що заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставлених цінних паперів перед заставодержателями незареєстрованих застав та заставодержателями застав, які зареєстровані пізніше (ч. 5 ст. 18 Закону України «Про заставу»).

Законодавство США та Польщі також розрізняє звичайну заставу та заставу, що реєструється. При цьому відповідно до п. 6 ч. 2 ст. 7 Закону Польщі «Про реєструвану заставу та реєстр застав» предметом реєстрової застави можуть бути права з цінних паперів [19].

За законодавством України, реєстрація застави не пов'язується із моментом виникнення права застави, у польському ж законодавстві моментом виникнення права застави є момент внесення запису до реєстру, що засвідчує факт її реєстрації.

Дійсність застави стосовно третіх осіб в американському праві вимагає укладення договору застави, вчинення необхідних дій щодо реєстрації договору з обов'язковим визначенням предмета застави, розміру зобов'язання, іншої необхідної інформації щодо зобов'язання та способу забезпечення його виконання, а також складання т. зв. фінансової заяви (financing statement) (§ 9-308 (a), § 9-310 (a) Єдиного торгового кодексу США). Фінансовою заявою є документ, підписаний заставодавцем і заставодержателем, що містить опис предмета застави, а також вказівку на досягнення цими особами домовленості щодо застави. Фінансова заява подається до відповідного центрального або місцевого органу влади, що здійснює реєстрацію документів такого роду (§ 9-501 Єдиного торгового кодексу США). У випадку непередання у володіння заставодержателю предмета застави підписання фінансової заяви та її подальша реєстрація не є обов'язковими. Єдиним обов'язком сторін залишається реєстрація застави. Імперативна вимога Єдиного торгового кодексу США щодо реєстрації застави зумовлює її дійсність щодо третіх осіб [20, 674].

Встановлюючи у ст. 16 Закону України «Про заставу» загальне право виникнення застави з моменту укладення договору застави, законодавець не передбачає жодних винятків для бездокументарних цінних паперів. Укладення договору застави цих цінних паперів зумовлює необхідність звернення заставодавця до депозитарної установи цінних паперів, яка обслуговує ці цінні папери, з вимогою здійснення операції щодо блокування цінних паперів, що є проявом фіксації застави бездокументарних цінних паперів. Якщо заставодавець ухиляється від здійснення дій, необхідних для фіксації цієї застави, то її фіксація не може бути здійснена за рішенням суду. В цьому випадку договір застави цінних паперів повинен вважатися укладеним, а сама застава – такою, що не виникла. Беручи до уваги зазначене та з метою уникнення ситуації, при якій фіксація договору застави може значно затягнутися у часі або в такій фіксації буде взагалі відмовлено, сторонам при укладенні договору застави бездокументарних цінних паперів доцільно виконувати такі дії: по-перше, оформляти і підписувати всі документи, необхідні для фіксації застави бездокументарних цінних паперів, одночасно з підписанням самого договору застави; по-друге, визначати в договорі застави обов'язки заставодавця щодо фіксації застави і термін їх виконання; по-третє, передбачати спеціальні правила про відповідальність за невиконання чи неналежне виконання цього обов'язку в передбачений строк; по-четверте, в договорі, що встановлює основне зобов'язання, виконання якого забезпечується заставою бездокументарних цінних паперів, передбачати умови про те, що такий договір діятиме тільки після того, як буде зафіксована застава [10, 57–58].

Вважаємо, що застава бездокументарних цінних паперів виникає на підставі юридичного складу: укладення відповідного договору, нотаріальне засвідчення підпису депонента на розпорядженні депозитарній установі цінних паперів на вчинення облікових операцій щодо фіксації застави в системі депозитарного обліку цінних паперів шляхом блокування визначеної в договорі кількості цінних паперів заставодавця та безпосереднє виконання депозитарною установою цінних паперів цієї операції.

Зважаючи на те, що застава бездокументарних цінних паперів вимагає вчинення депозитарними установами облікових операцій на рахунку у цінних паперах заставодавця, необхідно передбачити у законодавстві, що застава бездокументарних цінних паперів виникає з моменту укладення договору застави та здійснення її фіксації депозитарною установою, і внести відповідні зміни до ст. 16 Закону України «Про заставу».

В польській правовій доктрині [21, 29] стверджується, що застава бездокументарних акцій відрізняється від застави прав, і тому регулювання здійснюється нормами, що визначають заставу прав (ст. 340

Кодексу торговельних товариств Польщі, ст. 327–335 Цивільного кодексу Польщі) та застава рухомих речей (ст. 312, 314–316, 319, 322–323 Цивільного кодексу Польщі).

Якщо предметом застави цінних паперів є документарні цінні папери, то їх застава може здійснюватися шляхом передачі заставодержателю або в депозит нотаріальної контори, приватного нотаріуса чи банку. В такому випадку сторони або їх представники затверджують акт передачі цінних паперів, де зазначають вид цінних паперів, їх кількість, серію, номер, рік випуску, місце та умови зберігання, балансову вартість, а також інші необхідні відомості. Акт підписується та скріплюється печатками (за їх наявності). Застава ордерних цінних паперів (векселя, закладної) здійснюється шляхом укладення договору застави, вчинення заставного індосаменту та передачі заставодержателю індосованого цінного папера. Аналогічний порядок застави ордерних цінних паперів визначений у Польщі [17, 6; 22, 125; 23, 206].

Цивільне законодавство України, Польщі, США та Великобританії розрізняє два види застави рухомого майна, за якими це майно або залишається у володінні заставодавця, або передається у володіння заставодержателя або за його наказом – у володіння третій особі (заклад). Враховуючи особливість існування бездокументарних цінних паперів у вигляді облікового запису на рахунок в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів, вважаємо, що заклад як різновид застави цінних паперів може застосовуватися лише щодо документарних цінних паперів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведений порівняльно-правовий аналіз дає підстави для висновку, що регулювання застави цінних паперів як способу забезпечення виконання зобов'язання у національному та зарубіжному законодавствах (Польщі, США, Великобританії) має спільні та відмінні риси. Спільним у розглянутих правових системах є розуміння інституту застави як способу забезпечення належного виконання боржником власних зобов'язань. В англійському, американському та українському праві предметом застави можуть бути як речі, так і права. Відмінності щодо застави цінних паперів в англійському, американському, польському та українському праві полягають у підставах виникнення застави, особливостях оформлення заставних правовідносин, правах заставодержателя щодо заставлених цінних паперів. Американський інститут застави ґрунтується на концепції забезпечувального інтересу (security interests), що закріплена у § 9 Єдиного торгового кодексу США.

Зважаючи на те, що застава бездокументарних цінних паперів вимагає вчинення депозитарними установами облікових операцій на рахунок у цінних паперах заставодавця, необхідно передбачити у законодавстві, що застава бездокументарних цінних паперів виникає з моменту укладення договору застави та здійснення її фіксації депозитарною установою, і внести відповідні зміни до ст. 16 Закону України «Про застава».

Література

1. Загорулько О. А. *Заклад як речовий спосіб забезпечення виконання зобов'язань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук.* / О. А. Загорулько. – Х., 1997. – 20 с.
2. Гридджук Д. М. *Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань* / Д. М. Гридджук, В. О. Олійник. – К.: Оріяни, 2002. – 321 с.
3. Макаренко Г. В. *Речово-правові засоби забезпечення за цивільним законодавством України* / Г. В. Макаренко // *Актуальні проблеми держави і права.* – 2007. – Вип. 33. – С. 226–231.
4. Павлодский Е. *Каким быть закону об ипотеке* / Е. Павлодский // *Закон.* – 1993. – № 3. – С. 48.
5. Варнавская Е. В. *Особенности кредитования под залог ценных бумаг* / Е. В. Варнавская // *Молодой ученый.* – 2013. – № 1. – С. 90–93.
6. Sokal P. *Zastaw na papierach wartościowych w prawie polskim, angielskim i amerykańskim* / P. Sokal // *Prawo spółek.* – 2007. – № 7-8 (127-128). – S. 71–80.
7. Smith E. E. *The new article Uniform Commercial Code* / E. E. Smith ; ed. C. Cooper. – Chicago, 2010. – 312 p.
8. Виговський О. І. *Правове регулювання застави бездокументарних цінних паперів* / О. І. Виговський // *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* – 2003. – Вип. 39, – ч. 1. – С. 162–166.
9. Кізлова О. С. *Вексель у заставних правовідносинах за законодавством України* / О. С. Кізлова // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* – 2013. – № 5. – С. 100–103.
10. Маковская А. А. *Залог денежных средств и ценных бумаг* / А. А. Маковская. – М., 1999. – 227 с.
11. Дякович М. *Особенности застави цінних паперів* / М. Дякович // *Вісник Львівського університету ім. Івана Франка.* – 2001. – № 1. – С. 327–330.
12. *Contemporary Business Law. Principles and Cases* / Reitzel J.D., Lyden D. P., Roberts N. J., Severance G. B. – New York, 2010. – 1500 p.

13. Jastrzębski J. *Pojęcie papieru wartościowego wobec dematerializacji* / J. Jastrzębski – Warszawa : Oficyna a Wolters Kluwer business, 2009. – 450 s.
14. *System prawa prywatnego. Prawo papierów wartościowych* / [pod. red. A. Szumańskiego]. – Warszawa : Wydawnictwo C.H.BECK, 2005. – tom 18. – 406 s.
15. *Companies Act 1985* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/6/contents>.
16. Mojak J. *Prawne zabezpieczenie kredytów* / J. Mojak. – Lublin, 1996. – 418 s.
17. Michalski M. *Zastaw na papierach wartościowych w obrocie tradycyjnym oraz na papierach dopuszczonych do publicznego obrotu* / M. Michalski // *Prawo spółek*. – 2000. – № 1 (37). – S. 4–16.
18. *Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти) : моногр.* / В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Р. Калаур [та ін.] ; В. В. Луць (заг. ред.). – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 318 с.
19. *Ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19961490703/>
20. Goode R. *Legal Problems of Credit and Security* / R. Goode. – London, 2008. – 879 p.
21. Sokal P. *Prawo giełdowe a prawo zastawu na akcjach zdeponowanych na rachunku papierów wartościowych* / P. Sokal // *Prawo spółek*. – 2005. – № 12 (108). – S. 29–37.
22. Langowski W. *Indos wekslowy* / W. Langowski. – Kraków, 1998. – 230 s.
23. Mojak J. *Obrót wierzytelnościami. Podstawowe zagadnienia prawne* / J. Mojak. – Lublin, 1998. – 320 s.